

PG Diploma in Research Methodology, Manuscriptology & Palaeography

प्रथमं पत्रम्/I Paper

अनुसन्धानपद्धतिः शोधकर्मणि सूचनातन्त्रस्य अनुप्रयोगः च
Research Methodology and Application of IT for Research

Max. marks - 100

(75 Final Exam + 25 Internal Assessment)

Unit - I Research पदव्याख्यानम्

8 marks

1. Research पदेन समानार्थकानाम् अनुसन्धानम्, गणवेषणम्, संशोधनम्, परिशोधनम् इत्यादीनां विवरणम्।
2. "समालोचन-समीक्षण-परिशीलन-अध्ययनानि" इति पदानां ठीकशरीलह इति पदेन सम्बन्धविवेचनम्।
3. आधुनिकविदुषां मतेन कोशानामाधारेण प्रयोगपरिशीलनेन च अनुसन्धानमित्यस्य कानिचन निर्वचनानि।
4. संस्कृतवाङ्मये अनुसन्धानस्य प्राचीनता, उदाहरणानि च।
5. अनुसन्धानस्य आवश्यकता प्रयोजनञ्च।

Unit - II अनुसन्धानस्य स्वरूपम्, सीमा च

6 marks

1. अनुसन्धानस्य स्वरूपम्।
2. अनुसन्धाने सर्जनात्मकतायाः स्थानम्
3. अनुसन्धानसोपानानि
4. संस्कृतवाङ्मये अनुसन्धानस्य सीमा
अ. वैदिक-लौकिक-दर्शनवाङ्मयम्।
आ. ग्रन्थानां समीक्षात्मकमध्ययनम्
इ. मातृकाभ्यःपाठसमीक्षात्मकसम्पादनम्
ई. संस्कृतविदुषां व्यक्तित्वं कृतित्वञ्च
उ. अनुसन्धानस्य नूतनक्षेत्राणि (NLP, Tutoring Systems, गणकयन्त्रारोपणप्रक्रियया शास्त्राणां संरक्षणम् इत्यादयः)

Unit - III अनुसन्धानस्य क्षेत्राणि प्रकाराश्च

8 marks

1. दार्शनिकानुसन्धानम्
2. ऐतिहासिकानुसन्धानम्
3. सर्वेक्षणात्मकमनुसन्धानम्
4. व्यावहारिकानुसन्धानम्
5. सैद्धान्तिकानुसन्धानम्
6. भाषाशास्त्रीयमनुसन्धानम्
7. पाठनिर्णयात्मकमनुसन्धानम्
8. अनुप्रयोगात्मकमनुसन्धानम्
9. वैज्ञानिकमध्ययनम्
10. अन्तःशास्त्रीयमध्ययनम्

अनुसन्धानप्रकाराः

1. सर्वेक्षणम्
2. शास्त्रीयम्
3. तुलनात्मकम्
4. समस्यामूलकम्
5. क्षेत्रीयम्
6. विशिष्टमध्ययनम्
7. वर्णनात्मकं व्याख्यात्मकञ्च
8. विमर्शात्मकम् । एतेषां सोदाहरणं विवरणम्।

- 70 -

Unit - IV अनुसन्धानप्रबन्धविषयचयनम्

5 marks

1. विषयनिर्वाचने मूलसिद्धान्ताः
 १. अभिरुचिः
 २. योग्यता
 ३. विषयस्य प्राधान्यम्
 ४. समाग्रीणामुपलब्धिः
२. शीर्षकनिर्माणे अवधेयाः अंशाः।
३. समस्यायाः लक्षणानि, स्वरूपम् अथवा विशेषताश्च
 १. स्पष्टत्वम्
 २. असन्दिग्धत्वम्
 ३. अनुसन्धेयत्वम्
 ४. अद्ययनयोग्यत्वम्
 ५. समाधानयोग्यत्वम् इत्यादयः

Unit - V शोधप्रस्तावः, संक्षिप्तिकानिर्माणश्च

5 marks

१. शोधविषयस्य निर्णयः
२. शोधप्रबन्धरूपरेखा
३. विमर्शात्मकशोधप्रस्तावस्य मूलबिन्दवः
४. मातृकाश्रितशोधकार्यस्य प्रस्तावना
५. शोधप्रस्तावस्य अद्ययायशः विवरणे मानदण्डाः

Unit - VI सामग्रीसङ्कलनम् तत्स्रोतांसि च

8 marks

१. प्राथमिकस्रोतांसि - मूलग्रन्थाः, व्याख्याः पुरातत्त्वाधारः, शिलाशासनानि, शासकीयानि अभिलेखनानि च।
२. आनुषङ्गिकस्रोतांसि - साहित्येतिहासः, ग्रन्थसूची, शोधपत्रिकाः, कोशाः लेखनानि च।
३. आधुनिकोपकरणानि - अन्तर्जालम्, जालस्थानानि, ई-शोधपत्रिकाः ई - कोशाः।
४. विषयविशेषज्ञैः सह सम्पर्कः - मौखिकस्रोतांसि, व्याख्यानानि च
५. ग्रन्थालयः, ग्रन्थालयप्राप्यप्रयोजनानि, सामग्र्यन्वेषणप्रकारश्च

Unit - VII सम्बद्धसाहित्यस्य सर्वेक्षणम्

5 marks

१. किं नाम सम्बद्धसाहित्यम्, शोधप्रबन्धे तस्य सर्वेक्षणस्यावश्यकता
२. सम्बद्धसाहित्यस्रोतांसि
३. सम्बद्धसाहित्यसर्वेक्षणसमावेशनप्रकारः
४. प्राचीनग्रन्थेषु प्रदर्शितं सम्बद्धसाहित्यसर्वेक्षणम्

Unit - VIII शोधपत्र-शोधप्रबन्धनिर्माणम्, मूलसिद्धान्ताः शोधप्रबन्धप्रस्तुतिश्च 10 marks

- अ. शोधपत्रस्वरूपम् - उद्देश्यम् - निर्माणक्रमः - भाषा - लेखनरीतिः - प्रस्तुतिक्रमश्च
- आ. शोधप्रबन्धनिर्माणम् - तत्प्रतिवेदनञ्च - अन्तिमशोधसंक्षिप्तिकानिर्माणम्
 १. शोधप्रबन्धस्य पूर्वभागः - तत्रत्याः विविधाः अंशाः - प्रमाणपत्रम् - पुरोवाक् - भूमिका
 २. विमर्शात्मकशोधप्रबन्धस्य अद्ययायाः - उपसंहारः - भाव्यनुसन्धानसूचना च
 ३. मातृकासम्पादनात्मकप्रबन्धस्य निर्माणरीतिः
 ४. शोधप्रबन्धस्य अन्तिमभागः - परिशिष्टम् - तस्योपयोगः, उद्देश्यम्, वैविध्यम् - श्लोकसूची, श्लोकपादसूची - पारिभाषिकपदसूची - उल्लिखितग्रन्थ-तत्कर्तृसूची - पदसूची - अनुशीलितग्रन्थसूची एवमादि
 ५. शोधप्रबन्धस्य भाषा
 ६. शोधकार्यस्य अन्तिमसंक्षिप्तिका
 ७. शोधप्रबन्धस्य प्रतिवेदनम्

107

Unit - IX शोधप्रबन्धलेखनेऽनुसर्तव्याः नियमाः

5 marks

1. कार्यावसरे ग्रन्थसूचीनिर्माणम् (श्रीबालपस इल्लग्रलेसीरहि)
2. टिप्पणीनिर्माणक्रमः
3. शोधप्रबन्धरूपरेखानुगमः
4. उद्धरणनियमाः
अ. लेखानाम् आ. लेखांशानाम् इ. ग्रन्थानाम्
ई. अनुक्तग्रन्थानाम् (क्षीपीश्रीशिव क्षी) उ. एकलेखकग्रन्थानाम्
ऊ. नानालेखकग्रन्थानाम् ऋ. अनामिकग्रन्थानाम् ए. अप्रकाशितग्रन्थानाम्
5. पादटिप्पणीनियमाः
6. चित्राणि-चारटस्-अङ्कनञ्च
7. प्रथम-द्वितीय-तृतीयलेखनानि (Draft)
8. अक्षरमुद्रणम् (Spelling), वक्राक्षराणि (Italic), अङ्काः, अल्पविरामः, काल-देशाद्युल्लेखश्च
9. दोषशोधनम् (Proof)

Unit - X अनुसन्धात्रा अवधेयाः अंशाः

5 marks

1. मार्गदर्शकसह सम्बन्धः, मार्गदर्शक-अनुसन्धात्रोः उत्तरदायित्वम्
2. अन्येभ्यः अनुसन्धानप्रबन्धेभ्यः स्वीकृताः अंशाः - हताः अंशाः वा (Plagiarism)
3. संस्कृतग्रन्थेषु शब्दहरण-अर्थहरण-उभयहरणविषयकनियमाः
4. अनुसन्धानप्रबन्धानुगुणः दोषाः च - उत्तरदायित्वम्
5. मौखिकपरीक्षा - परीक्षकैः परीक्ष्यते

Unit - XI अनुसन्धाने सूचनातन्त्रस्य प्रयोगः

10 marks

1. अनुसन्धानविषयचयने
2. सामग्रीसङ्कलने
3. प्रबन्धनिर्माणे
4. परिशिष्टव्यवस्थापने
5. मातृकानुसन्धाने

आन्तरिकी परीक्षा

25 marks

आदर्शग्रन्थसूची

1. आचार्य सत्यनारायण, संस्कृतशोधप्रविधिः, पुरी, 2004.
2. डॉ. नागेन्द्र, अनुसन्धानस्य प्रविधिप्रक्रिया, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नई दिल्ली.
3. त्रिपाठी, भागीरथप्रसादः, अनुसन्धानपद्धतिः, सम्पूर्णानन्दग्रन्थमाला, ८, वाराणसी, १९६९.
4. त्रिपाठी, रुद्रदेव अन्वेषणाविशेषाः, लालबहादुरशास्त्रीकेन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्, नई दिल्ली, १९७६
5. Allison, B, *The Students Guide to Preparing Dissertation and Thesis*, Kogan Press, London, 1997
6. Anderson, Jonathan, Durston & Poole, *Thesis and Assignment Writing*, Wiley Eastern Ltd. New Delhi, 2002.
7. Banarjee, Suresh Chandra, *A Companion to Sanskrit Literature*, MLBD, 1971
8. Billingham Jo, *Editing and Revising Text* : Oxford Univesity Press, New Delhi, 2002

- (108)
9. Borry, R. *How to Write a Research Paper*, London, Pergamon Press
 10. *Chicago Manual of Style*, University of Chicago Press, John Wiley, 1993
 11. Dash K.C., *Elements of Research Methodology in Sanskrit*, Choukhamba Orientalia, Delhi, 1992.
 12. Gibaldi Joseph, *MLA Handbook for Writers of Research Papers* : East West Press Pvt Ltd. New Delhi, 2003.
 13. Murthy M.Srimannarayana, *Methodology in Indological Research*, Bharatiya Vidya Prakashan, Varanasi, 1991.
 14. Paul Oliver, *Writing your Thesis* : Vistaar Publications, New Delhi, 2005
 15. Preece, R *Starting Research : An Introduction to Academic Research & Dissertation Writing*, London, 1994
 16. Ramachandran, T.P., *The Methodology of Research in Philosophy*, University of Madras, 1984.
 17. Rubens Philip, *Science & Technical Writing : A Manual of Style*, Routledge, 2004 (Chapter 4,8,9 only)
 18. Teitelbaum Harry, *How to Write a Thesis* : 5th Edition, Thomson ARCO 2003
 19. Turabian K.L., *A Manual for Writers of Term Papers, Thesis and Dissertation*, Chicago University Press, 1994.
 20. Watson George, *The Literary Thesis : A Guide to Research*, Oxford University Press, London, 1998.
 21. www.bsi-global.com
- References for IT**
22. *The ABCs of Internet*, Christian Chrumlish, BPB Publicaions, New Delhi, 1996.
 23. *Fundamentals of Computers*, V. Rajaraman, Prentice Hall of India, New Delhi, 2001

DEPT. OF RESEARCH & PUBLICATIONS
RASHTREEYA SANSKRIT VIDYAPITHA
TIRUCHI

द्वितीयं पत्रम्/II Paper

लेखनपरम्परा, प्राचीनलिपिशास्त्रम्, सुलेखशास्त्रश्च

History of Writing, Palaeography & Calligraphy

Max. marks - 100

(75 Final Exam + 25 Internal Assessment)

Unit - I

मौखिकपरम्परा, लेखनपरम्परा च

15 marks

प्राचीनभारते मौखिकपरम्परा, ग्रन्थसंरक्षणपरम्परा च
वेदवाङ्मयसंरक्षणे प्राचीन उपायाः अष्टविकृतयः - संहिता, पदं, क्रमः, जटा, घनः, अन्ये च प्रकाराः
शौनकस्यानुक्रमण्यां दर्शिताः प्रकाराश्च
लिपेः उत्पत्तिः विकासः - प्राचीनभारते लेखनकला - शिलालेखाश्च, शिलालेखानां लिपयः -
ब्राह्मीलिपिः - खरोष्ठीलिपिः, तयोः उत्पत्तिप्रचारकविषयकवादाः - तयोः पठने कृतः परिश्रमश्च-
लिपिविषयकप्रमाणानि (प्रसिद्धग्रन्थस्थानि) - मातृकासु उपलभ्यमानाः लिपयः, तासां परिचयः
तथा कालः।

Unit - II

लिपिशास्त्रभूमिका

15 marks

किं नाम प्राचीनलिपिशास्त्रम् - अक्षराणाम् अङ्गानां च लेखनक्रमविकासः
विविधाः लेखनरीतयः - चित्रलिपिः, रेखालिपिः, सङ्केतलिपिः एवमादिः
सिन्धुसभ्यतालिपेः अनुसन्धानेतिहासः, चिह्नानि च
भारतीयलिपीनां लेखनशैल्यध्ययनम् [Calligraphic study of Indian Scripts]

Unit - III

भारतस्य प्राचीनाः लिपयः तद्विकासश्च

15 marks

भारतीयाः लिपयः - तासाम् इतिहासः - विनष्टाः उपयुज्यमानाः लिपयः, लिपीनां वंशावलीक्रमः
लिपिविकासः - अशोककालिकब्राह्मी - गुप्तकालिकब्राह्मी - ततः समुत्पन्नाः अन्याः लिपयः,
आधुनिकाः लिपयश्च - मातृकासु उपयुज्यमानाः लिपयः ॥ शारदा - ग्रन्थ - नन्दिनागरी-
तिगलारी - नेवारी - प्राचीनदेवनागरीलिपिः - सामान्यपरिचयः

Unit - IV

लिप्यभ्यासः (लिपिद्वयमाश्रित्य १५ अङ्गानां प्रश्नः अनिवार्यः)

15 marks

लिपीनाम् अभ्यासः - ब्राह्मी, शारदा, प्राचीनदेवनागरीलिपिः, नेवारीलिपिः (ब्राह्मीशारदा-लिप्योः
अभ्यासः अनिवार्यः) - ग्रन्थ, नन्दिनागरी, तिगलारी (ग्रन्थ-नन्दिनागरीलिप्योः अभ्यासः
अनिवार्यः)

Unit - V

लिप्यन्तरीकरणम्

5 marks

Unit - VI

लिप्यन्तरीकरणम् (Transliteration) विधिः

भारतीयलिपिनां लिप्यन्तरीकरणम् - लिप्यन्तरीकरणम् - लिप्यन्तरीकरणम्

आदर्शग्रन्थसूची

१. ओझा, गौरी शंकर हीराचन्द्र, प्राचीनभारतीय लिपिमाला मुंशीराम मनोहर लाल, १९९३
२. तिव्हा श्रीनाथ, शारदालिपिदीपिका, नई दिल्ली, १९८३
३. पुण्यविजय मुनि, भारतीय जैन श्रमण संस्कृति अने लेखन कला, अहमदाबाद, १९३६
४. भट्ट, ल.न., भारतीयग्रन्थसम्पादनशास्त्रप्रवेशिनी, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपति - २००२
५. मूले, गुणाकर, भारतीयलिपियों की कहानी, राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली २००४
६. मुले, गुणाकर, भारत : इतिहास और संस्कृति, राजकमल, नई दिल्ली, १९७२
७. राही, ईश्वरचन्द्र, लेखनकला का इतिहास (२ खंड), लखनऊ, १९८३
८. शर्मा रामगोपाल, पाण्डुलिपि सम्पादन कला, प्रभात प्रकाशन, दिल्ली, १९७९
९. सत्येन्द्र, पाण्डुलिपि विज्ञान, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकाडमी जयपुर १९८९
१०. सरकार, दिनेशचन्द्र, भारतीय पुरालिपि-विद्या, दिल्ली, १९९६.
11. Basu, Ratna et. al *Aspects of Manuscriptology* The Asiatic Society Kolkata 2005
12. Bharathi H.L.N, *An Introduction to Indian Textual Criticism and Modern Book Publishing* CIIL, Mysore 1988.
13. Basham A. L. *Wonder that was India*, London 1954.
14. Buhler, G, *Indian Palaeography*, Munshiram Manohar Lal, New Delhi, 2004
15. Das Gupta Charu Chandra. *The Development of Kharosthi Script*, Calcutta, 1958
16. Diringer, David, *The Alphabet*, Munshiram Manohar Lal, New Delhi, 1996
17. Duff C. Mabel *The Chronology of Indian History*, London, 1899
18. Gupta S.P. and R.S. Ramachandran, *The Origin of Brahmi Script*, Delhi, 1979
19. Majumdar R. C. , *The Vedic Age*, Bombay, 1996
20. Martin, H.J. *On the Origin of Writing*, London, 1912
21. Murthy, Shivaganesh R.S. *Introduction Manuscriptology*, Sharada Publishing House, New Delhi, 1996
22. Pandey, Rajagali *Indian Palaeography*, MLBD, 1957
23. *Preventive Conservation of Manuscripts*, Proceedings of a workshop held in Septemehr 2004, Govt. Museum, Chennai and NMM, New Delhi, 2005.
24. Thaker, P. Jayant, *Manuscriptology and Text Criticism*, Oriental Institute Baroda 2002
24. Vishalakshi Dr. *Nandinagari Script & Grantha Script*, Dravidian Linguistic Association, Thiruvananthapuram, 2002

पत्रिका

१. कृतिरक्षण, राष्ट्रीय पाण्डुलिपि मिशन, नई दिल्ली त्रिमासिक पत्रिकों - www.namami.nic.in

PG Diploma in Research Methodology, Manuscriptology & Palaeography

तृतीयं पत्रम्/III Paper

हस्तलेखशास्त्रम् / Manuscriptology

Max. marks - 100

(75 Final Exam + 25 Internal Assessment)

Unit - I मातृका - लेखन - लेखनोपयुक्तानि वस्तूनि १० मरीची

- मातृका: - मातृकाणां वैविध्यम् - तालपत्रम् - तल्लक्षणम् - श्रीतालपत्रम् - खरतालपत्रम् - तालपत्रस्य लेखनोपयोगित्वम् - तालपत्रस्य प्राचीनता - तालपत्रे लिखिताः अत्यन्तप्राचीनग्रन्थाः - प्रसिद्धमातृकाग्रन्थालयेषु विद्यमानाः विशिष्टतालपत्रमातृकाः - प्रसिद्धसंस्कृतकाव्येषु तालपत्रस्योल्लेखः।
- भूर्जपत्रम् - संविधानम् - प्राचीनता - विशिष्टभूर्जपत्रमातृकाः - प्रसिद्धसंस्कृतकाव्येषु भूर्जपत्रस्य उल्लेखः
- कागजपत्राणि - कागजपत्रस्य प्राचीनत्वम्
- लोहपत्राणि, काष्ठफलकम्, शिलाफलकम् इत्यादीनि

Unit - II मातृकासु लेखनविधिः, लेखकश्च १० मरीची

- मातृका: - तासां स्वरूपं तथा आकृतिश्च (Form & size)
- Pagination - Punctuation - Abbreviation (सङ्केताक्षराणि) - colophon (पुष्पिका) etc.
- लेखकः - लेखकस्य लक्षणानि - प्रसिद्धग्रन्थेषु प्रयुक्तानि लेखकलक्षणानि - प्राचीने आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये च लेखकस्य उल्लेखः - तद्विषयकप्रमाणानि - लेखकस्य विषये प्रसिद्धाः प्राचीनश्लोकाः - लेखनोपकरणानि - मशीनिर्माणविधिश्च

Unit - III ग्रन्थसूची, मातृकागाराणि, राष्ट्रीय पाण्डुलिपि मिशन, पत्रिकाश्च 15 marks

- सूचीनिर्माणितिहासः, तत्र नानाविदुषां योगदानम्
- पत्रात्मकसूची Card Catalogue
- विवरणात्मकग्रन्थसूची Descriptive Catalogue
- ग्रन्थसूचीनां सूची Catalogus Catalogorum (CC)
- नवीनां ग्रन्थसूचीनां सूची New Catalogus Catalogorum (NCC)
- विवधमातृकागाराणां ग्रन्थसूचयः मातृकागाराणि च
- राष्ट्रीय पाण्डुलिपि मिशन, उद्देश्यं कार्यप्रणाली च
- मातृकासम्बद्धाः (मातृकासङ्ग्रहालयेभ्यः अन्यतश्च प्रकाश्याः) पत्रिकाः

Unit - IV विशिष्टाः हस्तप्रतिकृतयः तासां परिचयश्च

10 marks

- Bakshali Manuscripts (1881)
- Bower Manuscripts
- Gilgit Manuscripts
- Godfrey Manuscripts
- Horiuzi Manuscripts
- भूर्जहस्तप्रतिः (इलीह-लरीब चरपीलीर्की)
- आदिपर्वण उपलब्धा प्राचीनतमा हस्तप्रतिकृतिः (The oldest extant manuscript of the Adiparva)
- पैप्पलादहस्तप्रतिकृतिः

Unit - V समीक्षात्मकसंस्करणानि - तत्रस्थाः विशिष्टांशाः सिद्धान्ताश्च 10 marks

- शतकत्रयादिसुभाषितसङ्ग्रहः [DD Kosambi]
- अभिज्ञानशाकुन्तलम् (काञ्जीलाल)
- महाभारतम् [BORI Edition]
- भावभूतेः महावीरचरितम्/मालतीमाधवम्
- वाल्मीकिरामायणम् [Baroda Edition]
- कुमारसम्भवम् (नारयणमूर्तिसम्पादितम्)
- रघुपञ्चिका [Dominick Goodall]
- कालिदासग्रन्थावली [R.P. Dwivedi]

112

Unit - VI मातृकासङ्ग्रहणं संरक्षणञ्च

10 marks

1. मातृकासङ्ग्रहणस्येतिहासः, तत्र विदुषां संस्थानानां च योगदानम्
2. मातृकासंरक्षणम् - संरक्षणस्य आवश्यकता - मातृकाविनाशने कारणानि - वातावरणस्थितिः - परिसरप्रभावः - कृमिकीटादयः - संरक्षणोपायाः - Fumigation - मातृकायाः सुस्थीकरणम् - (Repair of Manuscripts) तैललेपनम् - इत्यादीनि - मातृकासंरक्षणे प्रसिद्धाः प्राचीनश्लोकाः।
3. मातृकासङ्ग्रहणम् - भारते विद्यमानाः प्रसिद्धमातृकाग्रन्थालयाः, विदेशे विद्यमानाः मातृकाग्रन्थालयाः - तथा तेषाम् अध्ययनम्

Unit - VII समीक्षाग्रन्थसम्पादकानां मातृकासङ्ग्रहीतृणां व्यक्तिवृत्तम्

10 marks

1. डा. श्यामा शास्त्री
2. डा. वि. राघवन्
3. मानवलि रामकृष्णकवि
4. टि. गणपतिशास्त्री
5. डा. के. कृष्णमूर्ति
6. डा. के. वि. शर्मा
7. डा. रेवाप्रसाद द्विवेदी
8. प्रो. अफेच्
9. डा. कुञ्जुणि राजा

आन्तरिकी परीक्षा

25 marks

आदर्शग्रन्थसूची

1. ओझा, गौरी शंकर हीराचन्द्र, प्राचीनभारतीय लिपिमाला मुंशीराम मनोहर लाल, १९९३
2. तिव्कू श्रीनाथ, शारदालिपिदीपिका, नई दिल्ली, १९८३
3. पुण्यविजय मुनि, भारतीय जैन श्रमण-संस्कृति अने लेखन कला, अहमदाबाद, १९३६
4. भट्ट ल.न, भारतीयग्रन्थसम्पादनशास्त्रप्रवेशिनी, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपति - २००२
5. मूले, गुणाकर, भारतीय लिपियों की कहानी, राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली २००४
6. राही, ईश्वरचन्द्र, लेखनकला का इतिहास (२ खंड), लखनऊ, १९८३
7. शर्मा रामगोपाल, पाण्डुलिपि सम्पादन कला, प्रभात प्रकाशन, दिल्ली, १९७९
8. सत्येन्द्र, पाण्डुलिपि विज्ञान, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकाडमी जयपुर १९८९
9. सरकार, दिनेशचन्द्र, भारतीय पुरालिपि विद्या, दिल्ली, १९९६.
10. Basu, Ratna et al Aspects of Manuscriptology The Asiatic Society Kolkata 2005
11. Bharathi H.L.N, An Introduction to Indian Textual Criticism and Modern Book Publishing CIIL, Mysore 1988.
12. Basham A. L. Wonder that was India, London 1954.
13. Buhler, G Indian Palaeography, Munshiram Manohar Lal, New Delhi, 2004
14. Martin, H.J. On the Origin of Writing, London, 1912
15. Murthy, Shivaganesha R.S. Introduction Manuscriptology, Sharada Publishing House, New Delhi, 1996
16. Pandurangi K.T. Wealth of Sanskrit Manuscripts in India & Abroad, Bangalore, 1963
17. Preventive Conservation of Manuscripts, Proceedings of a workshop held in Septemebr 2004, Govt. Museum, Chennai and NMM, New Delhi, 2005.
18. Raghavan V. Manuscripts, Catalogues & Editions, Bangalore, 1963
19. Sah Anupam. Save Palm Leaf Manuscript Heritage, INTACH, Lucknow, 2001
20. Sastri Shama R. The Origin of Devanagari Alphabet, Bharat Prakasan Delhi, 1973
21. Thaker, P. Jayant, Manuscriptology and Text Criticism, Oriental Institute Baroda 2002

पत्रिका

1. कृतिरक्षण, राष्ट्रीय पाण्डुलिपि मिशन, नई दिल्ली त्रैमासिक पत्रिकों - www.namami.nic.in

Unit - VI ग्रन्थप्रकाशनम्

10 marks

1. प्रूफ संशोधनम् - काचन कला
2. प्रूफ संशोधनचिन्हानि
3. प्रूफ-आदर्श प्रूफ-संशोधनम् - प्रथम - द्वितीय - तृतीय प्रूफ संशोधनेषु अनुसरणीयाः नियमाः
4. ग्रन्थप्रकाशनम् - ग्रन्थसौन्दर्यम् - मुखपृष्ठम् - अवश्यम् अनुसर्तव्याः नियमाः
5. अत्युत्तमप्रकाशनानां लक्षणानि
6. प्रकाशकस्य कर्तव्यानि उत्तरदायित्वं च
7. ग्रन्थानां विविधाः आकाराः - डेमी - रायल् - क्राउन - आक्टवो
8. करगजपत्राणां गुणवत्ता, विविधाः आकाराः
9. प्रतिकृत्यधिकाराः, स्वत्वं वा (copy right)

Unit - VII संस्कृतग्रन्थमालाः, प्रकाशनानि च

10 marks

1. संस्कृतग्रन्थप्रकाशनसंस्थाः
2. पूर्वं संस्कृतग्रन्थप्रकाशनं कुर्वत्यः किन्तु अद्य लुप्ताः संस्थाः, तासां प्रकाशनानि च
3. विविधाः प्रसिद्धाः ग्रन्थमालाः - भारतीयाः विदेशीयाश्च

आन्तरिकी परीक्षा

25 marks

आदर्शग्रन्थसूची

1. भारतीयग्रन्थसम्पादनशास्त्रप्रवेशिनी, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपति - २००२
2. वृत्तरत्नाकरः, (सं. नृसिंहदेवशास्त्री) मेहरचन्द लछमनदास् नई दिल्ली १९९३
3. शर्मा रामगोपाल, पाण्डुलिपि सम्पादन कला, प्रभात प्रकाशन, दिल्ली, १९७९
4. सत्येन्द्र, पाण्डुलिपि विज्ञान, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकाडमी जयपुर १९८९
5. Basu, Ratna et. al *Aspects of Manuscriptology* The Asiatic Society Kolkata 2005
6. Bharathi H.L.N, *An Introduction to Indian Textual Criticism and Modern Book Publishing* CIIL, Mysore 1988.
7. Murthy, Shivaganesh R.S. *Introduction Manuscriptology*, Sharada Publishing House, New Delhi, 1996
8. Thaker, P. Jayant, *Manuscriptology and Text Criticism*, Oriental Institute Baroda 2002

Reference for Book Publishing

1. Rao M.N. , *The Book Publishing Manual*, Allied Publishers, New Delhi, 1974
2. Kaul H.K., *Hand Book for Indian authors*, Munshiram, New Delhi
3. Williamson, Hugh, *Methods of Book Design*, (Second Edition), Oxford University Press, London
4. Butcher, Judith, *Copy Editing* (Cambridge Handbook), Cambridge University Press, 1983

- 79 -